

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ

У статті узагальнено теоретичні положення щодо сутності поняття «інформаційна компетентність» як здатності особистості орієнтуватися в потоці інформації, як уміння працювати з різними видами інформації, знаходити й відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися, на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану з професійною діяльністю. Визначено та проаналізовано структурні компоненти інформаційної компетентності практичного психолога, спрямовані на підвищення професійної компетентності.

Ключові слова: *практичний психолог, інформаційна компетентність, критерії професіоналізму психолога, структурні компоненти інформаційної компетентності.*

Постановка проблеми та її актуальність. Сьогодні перед учителями та викладачами поставлено важливе завдання – здійснювати розвиток та формування інформаційної компетентної особистості. Змінюються орієнтири освіти – змінюється й викладач, цілі та завдання його освітньої діяльності.

Немає сумніву, що проблема ефективності, результативності практичного психолога може бути розв'язана лише за умови забезпечення високої інформаційної компетентності та професійної майстерності педагога, що є предметом багатьох актуальних досліджень, аналіз яких наведено у статті.

Рівень інформативної компетентності майбутнього практичного психолога – це його знання, уміння, особистий досвід. Бути інформаційно компетентним означає бути здатним мобілізувати в певній ситуації здобуті знання й досвід.

Інформаційна компетентність – це один із основних напрямів процесу інформатизації, продиктований потребами сучасного суспільства, у якому головним рушієм прогресу є індивідуальний розвиток особистості. Вона має забезпечити впровадження в практику програмно-педагогічних розробок, спрямованих на інтенсифікацію навчального процесу, вдосконалення форм і методів організації навчання.

У вітчизняній науковій школі також досліджують структуру інформаційної компетентності й виділяють такі **види**:

- спеціальна;
- методична;
- психолого-педагогічна;
- диференційовано-педагогічна – у мотивах, здібностях, спрямованості тих, хто навчається;
- аутопсихологічна – рефлексія педагогічної діяльності;
- загальнокультурна;
- валеологічна;
- комунікативна;
- діагностична;
- соціальна;
- особистісна;
- компетенція у сфері інформаційних технологій.

Основною метою всіх інновацій в освітній галузі є сприяння переходу від механічного засвоєння учнями знань до формування вмінь і навичок самостійно здобувати знання. Успішність розв'язання цього завдання значною мірою залежить від мети використання комп'ютера в навчальному процесі, якості й можливостей програмного забезпечення та від того, яке місце посяде комп'ютер в системі дидактичних засобів.

Однак, щоб ІКТ дійсно були корисними для практичних психологів, необхідне виконання деяких умов. До цих умов, перш за все, ми відносимо:

- професійну готовність викладачів до використання комп'ютерних технологій,
- наявність якісного технічного й програмного забезпечення,

Оволодіння інформаційними технологіями може відбуватися як через проведення комп'ютерно-інтегрованих занять, так і завдяки впровадженню пропедевтичного курсу програмування.

Формування інформаційної компетентності (ІК) практичних психологів розглядається, сьогодні як невід'ємна складова реформи системи вищої педагогічної освіти в цілому, основна мета якої передбачає підготовку освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок та компонентів інформаційної культури.

Тому гостро постає проблема підготовки інформаційно компетентних педагогів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Основні показники інформаційної компетентності викладача – це передусім:

- особистісні якості, особливо перетворювальні та психологічні;
- безперервне підвищення загальної та професійної культури;
- володіння методами інформаційного дослідження;
- конструювання власного педагогічного досвіду;
- результативність навчально-виховного процесу.

Складовими інформаційної компетентності студентів – практичних психологів є: психологічна майстерність, комунікативна компетентність, володіння інформаційними технологіями, інноваційна діяльність.

Інформаційну компетентність ми розуміємо як здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації, уміння працювати з різними видами інформації, знаходити й добирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися, на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану з професійною діяльністю. Інформаційна компетентність є основним компонентом інформаційної культури, яка, у свою чергу, є частиною загальної культури особистості.

Комп'ютерна компетентність доволі широко використовується як одна з цілей професійного навчання викладачів інформатики. Так, П.В. Беспалов визначає це поняття як інформаційно-технологічну компетентність, яка не зводиться до розрізнених знань і навичок роботи на комп'ютері. Вона є інтегральною характеристикою особистості, здатністю до засвоєння відповідних знань і розв'язання задач у навчальній та професійній діяльності за допомогою комп'ютера.

Як висновок, ні інформаційна, ні комп'ютерна компетентність окремо не відповідають повною мірою професійним вимогам, які постають перед практичними психологами на сучасному етапі модернізації освіти.

Для практичних психологів інформатика не є профільним предметом, тому для них на першому плані важливою стає сформована інформаційно-комунікаційна компетентність у застосуванні ІКТ. Вона передбачає наявність у особистості здатності:

- застосовувати ІКТ у навчанні та повсякденному житті;
- раціонально використовувати комп'ютер і комп'ютерні засоби під час розв'язування завдань, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням і передаванням;
- будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ;
- давати оцінку процесові й досягнутим результатам технологічної діяльності.

Українськими вченими було розкрито зміст ключових компетентностей під час застосування інформаційних і комунікаційних технологій. Вони передбачають здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

За аналізом праць науковців можна визначити такі ключові компоненти інформаційної компетентності:

1. ІТ-компетентність, яка передбачає володіння інформаційними технологіями, уміння опрацьовувати різні види інформації. Серед них уміння й навички роботи з друкованими джерелами, уміння здобувати інформацію з інших джерел, переробляти її відповідно до цілей і завдань педагогічного процесу;

2. Комунікативна компетентність – уміння вступати в комунікацію (спілкування), бути зрозумілим, спілкуватися без обмежень. Ці вміння допомагають зрозуміти інших (учнів,

викладачів, батьків);

3. Продуктивна компетентність – уміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них. Більшість науковців серед ключових компетенцій викладача на перше місце ставить саме продуктивну компетентність;

4. Автономізація на компетентність – здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможність. Адже викладач насамперед вчиться сам, це вічний учень;

5. Моральна компетентність – готовність, спроможність і потреба жити за традиційними моральними нормами;

6. Психологічна компетентність – здатність використовувати психологічні засоби навчання в організації взаємодії в освітній діяльності;

7. Предметна компетентність, до змісту якої входить володіння певними засобами навчання у сфері навчального процесу (спеціальність). Це сукупність умінь і навичок, необхідних для стимулювання активності як окремих учнів, так і колективу в цілому. До неї входять уміння вибирати правильний стиль і тон у спілкуванні, управляти їх увагою, темпом діяльності;

8. Соціальна компетентність – уміння жити та працювати з оточуючими;

9. Математична компетентність – уміння працювати з числом, числовою інформацією;

10. Особисті якості викладача (це теж одна з найголовніших складових професійної компетентності) – доброзичливість, чуйність, урівноваженість, витонченість, толерантність, рефлексія, людяність.

Отже, поняття «компетенції та компетентності» значно ширші за поняття «знання, уміння, навички», тому що охоплюють:

– спрямованість особистості (мотивацію);

– здібності особистості до подолання стереотипів, відчуття проблеми, прояв принциповості, гнучкості мислення;

– характер особистості – самостійність, цілеспрямованість, вольові якості.

Сучасні науковці здатні розглядати інформаційну компетентність як сукупність трьох складових компонентів – предметно-технологічного, психолого-педагогічного, загальнокультурного.

Сутнісними характеристиками – складовими інформаційної компетентності є: комп'ютерна майстерність, комунікативна компетентність, володіння інформаційними технологіями, інноваційна діяльність.

Можна визначити рівні компетентності студентів у наступності профільної ВНЗ.

У вітчизняній науковій літературі до поняття компетентності в основному включають певну сукупність знань, рівні вмінь, певний досвід їх використання.

Ми погоджуємося, що комунікативна компетентність студента є вирішальною умовою успішності педагогічної взаємодії для досягнення цілей і завдань навчання і виховання, що потребує не просто розвитку товарищескості як особистісної властивості, а й усвідомлення теоретичних основ, закономірностей, специфіки педагогічного спілкування, спеціального оволодіння технологіями продуктивної взаємодії у педагогічному процесі.

Розуміючи важливість інформативної компетентності, ми пропонуємо практичним психологам посилити навчання інформативним технологіям та комп'ютерному програмуванню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Великий* тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

2. *Гендина Н. И., Колкова Н. И., Скипор И. Л.* Информационная культура личности: диагностика, технология формирования: Учебно-методическое пособие. Ч.1. – Кемерово: КемГАКИ, 1999. – 146 с.

3. *Державний* стандарт базової і повної загальної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2004. – № 1 – 2. – С. 5 – 60.

4. *Дружилова С.А.* Этапы формирования профессиональной компетентности // Непрерывное образование как условие развития творческой личности: сб. мат. Фестиваля педагогического творчества, 28–29 августа 2000 г. – Новокузнецк : ИПК, 2001. – С. 32 – 36.

5. *Компетентнісний* підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – 112 с.

6. *Пересторонина И. Л.* Особенности формирования профессиональной компетентности

будущего преподавателя при изучении второго иностранного языка // Научное исследование и российское образование: идеи и ценности 21 века. Материалы 6-й междисциплинарной научно-практической конференции аспирантов и соискателей 3–4 апреля 2003 года / Сост. Н.В. Фанькина.– М. : АПК и ПРО, 2003. – С. 177 – 181.

Т. В. Лаврухина

ФОРМИРОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПРАКТИЧЕСКИХ ПСИХОЛОГОВ

Резюме. В статье обобщены теоретические положения о сущности понятия «Информационная компетентность» как способность личности ориентироваться в потоке информации, как умение работать с различными видами информации, находить и отбирать необходимый материал, классифицировать его, обобщать, критически к нему относиться, на основе полученных знаний решать любую информационную проблему, связанную с профессиональной деятельностью. Определены и проанализированы структурные компоненты информационной компетентности психолога, направленные на повышение профессиональной компетентности.

Ключевые слова: практический психолог, информационная компетентность, критерии профессионализма психолога, структурные компоненты информационной компетентности.

T. Lavrukina

FORMATION OF INFORMATION COMPETENCE OF THE FUTURE PSYCHOLOGIST

Summary. In the articles generalized theoretical positions are in relation to essence of concept «the Informative competence», as sense of locality of personality in the stream of information, as ability to work with the different types of information, find and take away necessary material, classify it, summarize, critically to him to belong, on the basis of the obtained knowledge to settle any informative problem related to professional activity. Certain and the analysed structural components of informative competence of practical psychologist, sent to the increase of professional competence.

Keywords: practical psychologist, informative competence, criteria of professionalism of psychologist, structural components of informative competence.